

ייפוי כוח מתמשך, מה זה ולמה הוא כל כך חשוב?

או: עשה לך אפוטרופוס! מי יגן על זכויותיו של אדם שאבד לו כוחו ואינו יכול עוד לדאוג לעצמו, אלא הפך לחסוי?

מאת: עו"ד אלי רייך (רו"ח), כוכב יאיר-צור יגאל

בשנת 2017, עדכנה כנסת ישראל את חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות ואת תקנותיו של חוק זה. הנוסח החדש של החוק ותקנותיו, מגלמים מהפך ושינוי מקיף ומרחיק לכת בדיני האפוטרופסות, המאפשרים למי שאיבד את יכולתו השכלית והפך לחסוי, להמשיך לשמור את שליטתו על ענייניו האישיים ועל רכושו תוך שמירה על כבודו, זכויותיו ורצונו. התיקון מגדיר מונח חדש "ייפוי כוח מתמשך" המקנה סמכות, למי שיופה כוחו בייפוי כוח כזה, לפעול בהתאם להנחיותיו של מייפה הכוח ללא צורך באישור בית המשפט, ותוקפו של ייפוי הכוח תקף גם לאחר שמייפה הכוח הופך לחסוי.

מאמר זה ינסה לתמצת את עיקרי של החוק החדש ולהבהיר את החשיבות הרבה בנקיטת צעדים על ידי מי שעדיין פיקח, כדי להבטיח ניהול ענייניו בהתאם לרצונו גם לאחר הפיכתו לחסוי שאיבד את צלילות דעתו.

בעבר נהוג היה למנות אפוטרופוס, למי שאיבד את כושרו השכלי, כדי לאפשר לחסוי, שאינו מסוגל עוד לדאוג לענייניו ולרכושו, ותפקידו היה להגן על החסוי מפני ניצולם של אחרים, או מפני פגיעה שלו בעצמו. מינוי כזה הפך לאחת לכלי המגביל את זכויותיו וחירותו של החסוי ומנע ממנו לקבל החלטות הקשורות לגופו או לרכושו ולנכסיו בעצמו, או לבצע פעולות בקשר להם.

יאמר, שלפני תיקונו של החוק, כשאדם הפך לחסוי, רק לבית המשפט הייתה נתונה הסמכות למנות לו אפוטרופוס, ורק שופט היה רשאי לקבוע מי ימונה לאפוטרופוס, והכל בהתאם לשיקול דעתו הבלעדי של בית המשפט. לפני קבלת החלטתו, וכדי לקבל החלטה ראויה ככל האפשר, נהג בית המשפט לשמוע את דעתם והמלצתם של קרובי החסוי מדרגה ראשונה (בן זוג, הורים ילדים ולעיתים גם אחים) והיה מקבל את החלטתו בהתאם. במקרים רבים היו קרובי משפחתו של החסוי חלוקים (מסיבות מובנות ולעיתים גם לא ראויות) בשאלה מי ישמש אפוטרופוס לחסוי. כל אחד ניסה לשכנע כי אין ראוי ממנו לשמש בתפקיד. חילוקי דעות אלה, שנבעו מניגודי אינטרסים מובנים (בעיקר כשהיה מדובר במינוי אפוטרופוס לרכוש החסוי), באו לביטוי בטיעונים מטיעונים שונים אותם שטחו המתדיינים בפני בית המשפט. הויכוחים הרבים גרמו לעיתים קרובות לקרע עמוק בין קרובי משפחתו של החסוי ובמקרים רבים נאלץ בית המשפט למנות אפוטרופוס חצוני, שלא מקרב בני משפחתו של החסוי בבחינת "שניים רבים השלישי לוקח".

המכשיר המשפטי החדש, אותו יצר המחוקק ב-2017 לטובת אדם הצופה פני עתיד והרוצה מבעוד מועד לקבוע מי ימונה לו לאפוטרופוס, מאפשר לחסוי עצמו, כל עוד הוא כשיר ופיקח, לקבוע מי יטפל בענייניו בעתיד, להודיע מראש על מי הוא סומך, ולבחור בעצמו מי ינהל את הונו, נכסיו ורכושו בעתיד. קביעה שכזו, להבדיל ממינוי אפוטרופוס כפי שהיה נהוג בעבר, אינה טעונה החלטת בית משפט ואיננה כפופה לאישורו של שופט.

בנוסף לאפשרות שהחוק החדש מקנה לרצון לקבוע מי יהיה מיופה הכוח שלו בעתיד, מאפשר התיקון החדש לאדם לתת הנחיות מקדימות (הוראות מחייבות) למיופה הכוח שבחר ובהן לפרט את רצונו לגבי החלטות עתידיות שיתקבלו עבורו או פעולות שיינקטו בשמו. כלומר, הממנה רשאי להנחות מראש את מיופה הכוח כיצד לפעול בנוגע לענייניו האישיים או הרכושיים, אם יתדרדר בעתיד למצב של חוסר כשרות נפשית או מנטלית. העניינים שהממנה רשאי לכלול בייפוי כוח כזה, הנקרא בלשון החוק החדש "ייפוי כוח מתמשך", כוללים את כל תחומי חייו של אדם לרבות עניינים הנוגעים לרווחתו האישית, לצרכיו היומיומיים, למקום מגוריו, לבריאותו, לענייניו הגופניים, הנפשיים או החברתיים וכן לענייניו הרכושיים והכל ללא צורך בקבלת אישור מראש מבית המשפט כפי שהיה נחוץ בעבר.

מינוי מראש של מיופה כוח מתמשך כמתואר לעיל, ניתן לעשות אך ורק באמצעות עורך דין שעבר הכשרה מתאימה של משרד המשפטים ושהוא בעל תעודה חתומה בידי האפוטרופוס הכללי. את ייפוי הכוח המתמשך יש להפקיד בידי האפוטרופוס הכללי.

לסיכום יאמר, שייפוי הכוח המתמשך מרחיב למעשה את האוטונומיה של הפרט בשעה שיהפוך לחסר כשרות משפטית, וזאת באמצעות איש אמונו אותו בחר כרצונו מראש כדי שיפעל בעת הצורך כשליח שלו. לפיכך מומלץ שאדם המבקש לוודא שגם בעתיד, עת יהפוך לחסוי, יוכל להמשיך ולשלוט על ענייניו האישיים ועל נכסיו, ימציא עוד היום בשעה שעדיין צלולה דעתו, לאיש אמונו, ייפוי כוח מתמשך בצירוף הנחיות מקדימות מפורטות ככל שניתן.

המחבר, עו"ד אלי רייך רו"ח בעל תואר B.A. בפסיכולוגיה (אוני' ת"א) ממשרד עורכי דין בר-לב רייך ושו"ת (למשרד 25 שנות ותק בדיני משפחה), ישמח לסייע למעוניינים בעצות והסברים מקיפים נוספים בטלפון: 054-2473786.